

פירוד לבבות

[בין המצרים (שיחה 1) – נכתב ע"י הרב משה צוריאלי, מתוך ספרו אוצרות התורה, כרך ב' בחלק "מועדים".
הבהרה. בהסכמת הרב, השיחה נערכה ע"י תלמידו, אך טרם הגיחה]

אנו בפרוס תקופת האבלות הנקראת "ג' שבועות".

ודאי כי מי שילמד את הסוגיא (סוף מסכת תענית) וְיִשְׁנֶה לַכֵּךְ אֶת הַנֶּאמָר בְּשׁוּ"ע או"ח תקנ"א ואילך, ויותר מזה ממה שנהגו כמנהגים עממיים – יתפלא מאד על מדת החומרא שנתווספה בנושא זה.

• דברים שחז"ל אסרו רק בשבוע שחל בו ט' אב (=לפעמים, בעל-תקף של יום או יומיים בלבד), הוקדמו להתחיל מראש חודש. ויש שנהגו לאסור אף מן י"ז תמוז.

• וישנם איסורים פְּאֵלוֹ שחז"ל כלל לא הזכירו. לדוגמא:

- מניעת הנישואין בשלושת השבועות, לא עלה על דעת חז"ל (כהערת שו"ת רדב"ז).

- חז"ל אסרו אכילת בשר ושתיית יין רק בסעודה אחרונה שלפני ט' אב, ואנו נוהגים כך מאז ר"ח.

- מניעת שירה ומוסיקה נאמרו לכל השנה כולה (עיין או"ח סי' תק"ס) וכהערת הגר"מ פיינשטיין בשו"ת אגרות משה (או"ח סי' קס"ח), אבל רוב־הציבור מקפיד לקיים איסור דרבנן זה דוקא בתקופה זו.

- מניעת ההתרחצות בים. (אפילו במים קרים, מה שלא הוזכר בגמרא)

- יש המוסיפים מניעת טיולים.

- כל שכן שהוסיפו אירכישת דירות וחפצי ערך, "משום דלא מסמנא מילתא".

ועלינו לשאול:

[1] איך הגיעו לעמנו ההחמרות המרובות הללו? השאלה מקבלת משנה־תוקף אחרי דברי רש"י (יבמות מג סוף ע"ב) שזוהי אבלות ישנה, ואבלות דרבים, דקילא טפי. אם כן, איפכא מסתברא, ומדוע מחמירים?

[2] נוסף על כך, יש להעלות את השאלה איך אנו במצב כזה קרוב לאלפיים שנה (מאז החורבן), והרי מפורש בהקדמת ר"ח ויטל ל"עץ חיים" שהשבועה ("אם תעירו ואם תעוררו את האהבה") היתה רק עד סוף חמשת אלפים שנה לבריאת העולם. זאת אומרת מלפני 750 שנה כבר היינו מעותדים לגאולה. ובאמת כמעט בכל דור ודור היתה איזו שנת רצון, אשר אילו תפשונו יוזמה רוחנית וחומרית אז, ודאי היינו יכולים לזכות לסייעתא דשמיא ולהשיג גאולה. ולא כאן המקום לפרט.

אבל איך זה שלא החמצנו שום הזדמנות, להחמיץ השגת הגאולה? איך עבר על עם ישראל בגולה יותר זמן מאשר גרו בסך הכל בארצם? (850 עד חורבן בית ראשון, ועוד 420 שנים של בית שני = 1,270 שנים) עלינו לפתור החידה!

ראינו פעמים רבות כי עיקר דמותו של בן-תורה – בכך שהוא חושב. לעשות פעילות חיצונית שגרתית, שוללת כל מעמדו ותכונתו. אישיות אדם-המעלה קובעת, שידע משום-מה הוא עושה כל מה שהוא

עושה, ויקדים ההתבוננות למעשה-ידיים. (כמו שכתב הגאון ר' אריה קניגסברג, בספרו "אור השנים", שיצא לאור בדורו עם הסכמת הגר"א)

נעיין נא כעת איך היו נוהגים חז"ל ביום תענית שלהם.

הרמב"ם כותב: "בכל יום תענית שגזרין על הצבור מפני הצרות, בית דין והזקנים יושבין בבית הכנסת ובודקים על מעשי אנשי העיר, מאחר תפלת שחרית עד חצות היום. ומסירין המכשולות של עבירות, ומזהירין ודורשין וחוקרין על בעלי חמס ומפרישין אותן, ועל בעלי זרוע ומשפילין אותן וכיו"ב... ורביע היום האחרון מתפללים מנחה ומתחננים וזועקים ומתוודים כפי כוחם" (הל' תעניות, ספ"א). במקור הדברים (מדרש ויק"ר סוף ל"ד) משמע, שהיו מכריזים חכמי העיר "מי שמע דבר עבירה בחברו, יבוא וימסור לנו". ועיי זה חיטטו וחפשו, ותקנו.

נשווה לכך דברי "מאמר מרדכי" המובאים ב"ביאור הלכה" (סוף סי' תקנ"ג) "ואי לאו דמסתפינא מחברייא, הוה אמינא דאפילו ביום ט' אב עצמו היה לנו להקל (=להתיר ללמוד תורה) דבעוונות הרבים נתקלקלו הדורות וביום ט' אב עצמו מטיילין בשווקים ומשיחין שיחת חולין... ופשיטא דבאופן זה טפי הוי עדיף להו ללמוד, כמו שאמרו בירושלמי על היתר מלאכה בחול המועד (עיי' "משנה ברורה", תק"ל ס"ק ב'). ואף אנו נאמר, כלום אסרו הלימוד אלא (=אם לא) כדי שיהיו יושבים בענייני צער ואבלות, ומתוך כך זוכרים ודואגים על חורבן הבית. והנה מטיילין ומשיחין, ומשיחין דעתם מן האבלות, ומתוך כך באים לידי שחוק והיתול... עכ"ל.

אף בזה נזהר הרמב"ם וכך פתח בדיני אבלות החורבן:

"יש שם ימים שקל ישראל מתענים מפני הצרות שארעו בהן, כדי לעורר הלבבות לפתוח דרכי תשובה. ויהיה זה זכרון למעשינו הרעים ומעשה אבותינו שהיה כמעשינו עתה (!) עד שגרם להם ולנו אותן הצרות. שבזכרון דברים אלו נשוב להיטיב" (הל' תעניות ה/א).

כאן הרמב"ם שינה מן דרכו. לא רק הביא פסקי-הלכה מן הגמרא, אלא הקדים להם דברי מבוא והסבר. וזאת, מפני שהשכלתנות קובעת "מאי דהוה, הוה". מה טעם לעורר יְשָׁנוּת? והרי גזירה על המת שישתכח מן הלב כעבור י"ב חודש (עיי' פסחים נד): אלא שיש כאן תועלת חינוכית. יש כאן מטרה מוצהרת של תיקון מעשינו! (וכך גם נוטים דברי הרמב"ם בתחילת הל' תעניות: "אבל אם לא יזעקו ולא יריעו אלא יאמרו דבר זה ממנהג העולם אירע לנו וצרה זו נקרה נקרית, הרי זו דרך אכזריות וגורמת להם להדבק במעשיהם הרעים, ותוסיף הצרה צרות אחרות!")

במלים אחרות, האוחז בפעילות גופנית-חיצונית, ולבו בל עמו, כמעט ולא הועיל כלום, כי עיקר הכל הוא ההתבוננות במה שחסר לנו באופן רוחני.

- בזה שאין לנו בית המקדש, אין לנו מקום לכפר על עוונותינו.
- ירושלים בכליטהרתה (=בלי השפעת תרבויות זרות) אינה בידינו, וזה נותן אותותיו על אופי האומה.
- בזה שעמנו ברובו-המכריע נמצא עדיין בתפוצות-הגולה, וההתבוללות בכל חריפותה אוכלת בנו.
- בזה שאין לנו סנהדרין, לכן אי-סדר וערפיליות-מזעזעת אוחזת בהרבה מן פסקי הלכותינו. נלכך לכל שאלה בהלכה ניתנות תשובות שונות, ככל ריבוי גווני-הקשת, ויש הבוחרים איזה "רב" לשאול, לפי התשובה שמצפים לקבל ממנו... צפו זאת חז"ל ואמרו: "עתידה תורה שתשתכח מישראל... ישוטטו לבקש את דבר ה' ולא ימצאו, שלא ימצאו הלכה ברורה ומשנה ברורה במקום אחד" (שבת קלח:-קלט). וכתב שם רש"י: "הלכה ברורה בטעמים, שלא יהא בה מחלוקת". כלומר, אילו למדו מילתא בטעמא, והיו יודעים היטב איזו סברא בנימוק לכל דין ודין, היו מגיעים כל החכמים כולם לעמק-שוה ולא היו לנו כל המחלוקות שיש לפנינו היום בפסקי ההלכה. מצב זה יתוקן ע"י הקמת הסנהדרין. / וישנם עוד כמה וכמה חסרונות וליקוים רוחניים ישנם, אבל לא כאן עת האסף)

זאת אומרת, בעצם היינו צריכים לתקן עון שנאת-חנם שגרם לנו כל השואה הזו. (יומא ט:)
ומפורש שמענו: "כל דור שאינה נבנה (ביהמ"ק) בימיו, מעלין עליו כאילו הוא החריבו". (ירושלמי יומא א/א).
כי ברור מאד שהקב"ה רוצה לגאול. ואם הוא נמנע מזה, זה רק בגלל עונותינו.

ר' אלעזר [מן העיר] ורמייזא ("ספר הרוקח") מלמדנו לעשות "תשובת המשקל".
באותה מדה שהעם לקה, בו הוא צריך להתמודד ולתקן.

הנה בכל שנות ההיסטוריה שלנו, לקינו במריבות פנימיות. (צא ולמד בספרי קורות-עמנו).
רק לציין מהתקופה האחרונה, הריב שבין חסידים ומתנגדים. כמה מן ההלשנות לגוים! כמה שידוכים
שהופסקו! כמה נרדפו באופן כלכלי, שגורשו ממקום עבודתם, וחלק מהם אף גורשו מן העיר. לא
נאריך על המחלוקות הנוספות שבין כת חסידי זה לכת חסידי אחר. הותרה לשונם (בחלק מן המקרים)
לְדַבֵּר זה על אדמו"רו של זה, והכל באיצטלא של "לשם שמים, למען התועלת", בכדי שלא ילכו אחרי
"צדיק שקר". ומה שיותר קרוב לעידנו (במאה שנים האחרונות) רדיפה של עדה נגד עדה.
דרשו חז"ל על מצב מביש זה: "אלו בני אדם שאוכלין ושותין זה עם זה, ודוקרין זה את זה בחרבות
שבלשונם". (יומא ט:).

נסכם בשתי נקודות:

- א.** ראשית, נילחם נגד המעשים הרעים של העומדים מולינו ולא נגד האנשים כשלעצמם.
נזכור נא בזאת דברי "תניא" (פרק ל"ב).
- ב.** שנית: אולי זה עצמו הוא תכסיס של יצה"ר המכביר עלינו בפעילות חיצונית בהזכרת החורבן,
בכדי שנסיח דעתנו מן כל שינוי לבבי, מן כל שינוי אופי. ע"י ההחמרות במנהגים מסוימים, אנו
מרגישים את עצמנו "פטורים" מלערוך אותו חשבון-נפש עליו כתב הרמב"ם.
הפכנו את הטפל לעיקר, ואת העיקר לטפל.